

TÜRKİYE'DE POP SANAT VE RESİM POP ART AND PAINTING IN TURKEY

Rahşan TOPTAŞ*

Öz

Pop Art terimi, modern olan, sanayiye ve toplum bilimine ilişkin özellikler gösteren ve kentsel nitelikler taşıyan doğaya özgü yeni bir anlamın keşfiyle ortaya çıkmış çağdaş gerçekçilik alanının tümünü kapsamaktadır (Lynton, 2004: 288).

Kültürel ve toplumsal yapılarda meydana gelen gelişim ve globalleşen dünya içerisinde toplumların sanatı algılayışı ve sanatın hizmet ettiği amaçlarında değiştiği görülmektedir. Ortaya çıkış hikayesi ve izlediği seyir açısından Pop Sanat, *Pop Art*, sanatın çok başka boyutlarla algılanabileceğini, daha kolay anlaşılabilen ve toplumu daha hızlı etkileyebilen bir yönünün olduğunu ortaya çıkaran bir akım olur.

Bu çalışmada amaç Türkiye örneğinde Pop Sanat'ın ortaya çıkışı, gelişimi ve günümüzdeki durumunu ortaya koyarak var olan çalışmaların bir bütün halinde algılanmasını sağlamaktır. Bu bağlamda bu alanda eser veren sanatçılar incelenerek konu ile ilgili literatür çalışması yapılarak tüme varım yöntemi ile konu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pop Art, Pop Sanat, Kiç, Modernizm, Resim.

Abstract

Pop Art covers the entire field of contemporary realism, which has emerged with the discovery of a new, specific nature of nature, which has modern, industrial and social science features and urban qualities.

It is seen that in the development that has taken place in cultural and social structures, and in the globalized world, societies changed their perceptions of art and serve art. Pop Art, *Pop Art*, a trend that reveals that art can be perceived in many other dimensions, a way that is easier to understand, and that can affect society more quickly, in terms of the emergence story and the way it looks.

The purpose of this study is to reveal the emergence, development and present situation of Pop Art in Turkey and to make the existing works as a whole. In this context, the artists who gave the work in this area were examined and a literature study about the subject was made and the topic was discussed with the method of induction.

Keywords: Pop Art, Pop Sanat, Keich, Modernism, Painting.

GİRİŞ

On sekizinci yüzyıldan itibaren bağımsız estetik ve sanat tarihi disiplinlerinin büyümesi, süreli literatürün gelişmesi, bağımsız bir meslek olarak eleştirmenliğin, akademilerin, sergilerin ve özgül sanat üretim ve yayın bölgelerinin, stüdyolar, galeriler, sanat okulları üniversiteler, müzeler vb. ortaya çıkışı söz konusudur (Featherston, 2005: 78). Aynı zamanda, 18. yüzyıldan itibaren başlayan iletişim araçlarının keşfi ve gelişimine paralel olarak, popüler sanat mekanikleşerek çoğalır, tüketim mekanizmasına bir ölçüde talep artar ve bu talep hız kazanır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise teknolojik gelişmeler, özellikle sanayileşen toplumların tüketim toplumları haline gelmesine yol açar. Bu durum dönemin sanatsal faaliyetleri üzerinde etki eder. Sanatta bağımsız disiplin ve literatürün gelişmesi, ekonomide iletişim araçlarının etkili ve yoğun kullanımı ile tüketim kültürüne geçiş; yüksek kültür ve kitle kültürü arasındaki sanatı algılama farkının da belirsizleştirilmesini ortaya çıkarır. Bu belirsizleşmeye en büyük tepkiyi yüksek kültür savunucuları verir. 1960 yıllarında ise yüksek kültürün yükselen tepkisi, pop sanatın oluşumuna zemin hazırlayan karşıt kültürel kopuşa sebep olur.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında ortaya çıkan Pop Sanat, Türkiye'de 1970'li yılların sonunda etkisini göstermeye başlar. Ancak bu etki başlangıçta bir kopyalama veya eko şeklinde gerçekleşir. Türk toplumunun popüler kültürü kendi reklam, ticari marka, sözcük ve geleneksel unsurları verilen erken eserlerde gözlemlenmez. Kitle iletişim araçlarının gelişimi, sanayi toplumuna dönüşümün başlaması ile beraber üretilen eserlerde Pop Sanat'ın Türkiye örnekleri verilmeye başlanır. Amerika'da yoğun bir ilgi ve kendine has ideolojilere hizmet eden bu sanat akımı Türkiye'de 2000'li yılların başında yeni yeni anlaşılmaya başlanmaktadır. Pop Sanat ile ilgili günümüz literatürüne bakıldığında Batıdan kopya edildiği ve Türk toplumundan uzak bir akım olduğu idda edilse de bu alan yeni resim çalışmaları ile gelişimini devam ettirmektedir (Akman; Benzer, 2015-2016).

* Arş. Gör., Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü.

1. Pop Sanat

Pop sanat, sözcükler, ticari markalar, semboller, reklam panoları ve popüler olan bir takım görsellerin sanatçının kişiliği tarafından organize edilerek; kimi zaman güldürücü kimi zaman düşündürücü sanatsal objelerin oluşturulmasıdır. "Pop" teriminin ilk kullanıcısı olarak Lawrence Alloway ve alternatif olarak da Pop'u bir mektupta tanımlayan Richard Hamilton (1922-2011) kabul edilirken, bir resim içinde "Pop" kelimesini kullanmak Sir Eduardo Paolozzi'nin (1924-1995) "I was a Rich Man's Plaything" (Resim 1.) adlı çalışması ile ortaya konuldu (Alloway, 1958: 85). Ayrıca modernizmin "kiç" diye tarif ettiği ticari kültürün sanat alanında kullanımının ilk ve yaygın örnekleri Pop Sanat'la birlikte başlar (Aslışen, 2006: 90). Bu durum geçmişte toplum ve sanat dünyası tarafından bilinen sanatsal çalışmaların Pop Sanat'ın süzgecinden geçirilerek izleyiciye sunulmasıdır.

Resim 1. Sir Eduardo Paolozzi, "I was a Rich Man's Plaything", 1947, Kağıt üzerine kolaj, 35.5x23.5, Tate Galerisi, New York. (Erişim:DACS, 29.05.2017)

Resim 2. Claes Oldenburg and Coosje van Bruggen, "Situating on top of a shopping centre in the Neumarkt area of Cologne", 2001, Germany. (Erişim:pinterest.com,25.05.2017)

2. Pop Sanat'ın Ortaya Çıkışı

1950'lerde, özellikle İngiltere'de ve Amerika'da soyut dışavurumculuğa tepki gösteren genç sanatçıların 1960'larda Pop sanatı olgunlaştırarak ortaya koydukları bilinmektedir. İngiltere'de Pop sanatın, Richard Hamilton, Peter Blake (1932-) , Roger Coleman (1958-1992) tarafından ortaya konulduğu görülmektedir. Amerika'da bu sanat akımının temellerinin Jasper Jons (1930-) (Finkel,2009) ve Robert Rauschenberg (Antmen, 2008:30) (1925-2008) tarafından atıldığı söylenebilir. Sonrasında Andy Warhol (1928-1987) (Angell, 2006:345), Roy Lichtenstein(1923-1997) (Bell, 2017: 11-12), Claes Oldenburg (1929-) (Oldenburg, 1987: 39-42) gibi isimler gelmektedir. Batılı ülkelerde 1980'lerin başında etkisini kaybetmeye başlasa da Pop sanat, günümüzde Perry Milou (1960-) gibi sanatçıların eserleri ile varlığını sürdürmektedir.

Pop akımının, popüler kültürden ve kitle iletişim araçlarından beslenen ve modernizm kavramı ile bütünleşen yapısı büyük bir değişim olarak kabul edilmektedir. Kendisine doğa, ahlak, mitoloji ve tarih gibi konuları seçen, klasik sanattan da bu bağlamda ayrılmaktadır. Pop sanat gündelik hayatın sembollerini bir araya getirerek bu sembollerin sanat içerisine dahil edilmesini sağlamaktadır. Kitle kültür nesnelere ve medya yıldızlarının tablolarını veya heykellerini oluşturan Pop sanat, "yüksek" sanat ile "düşük" kültür arasındaki sınırları bulanıklaştırmayı amaçlamaktadır. Kültür hiyerarşisi olmadığı ve sanatın herhangi bir kaynaktan ödünç alınabileceği olgusu, Pop sanatının en etkili özelliklerinden biridir. Akıma dahil olan sanatçılar günlük hayatta karşılaştıkları imgeleri kullanmaları hususunda birliktelik gösterebilir de üslupsal ve malzeme açısından bir birliktelikleri bulunmamaktadır (Tansuğ, 1995: 124).

3. Türkiye'de Pop Sanat

II. Dünya savaşı öncesinde Almanya'da Bauhause akımının bir sonucu olarak hemen hemen tüm üretim alanlarında farklı teknikler yardımı ile kullanışlı ve pratik üretim yapma felsefesi hakim olur. Bu felsefi anlayış çerçevesinde *Bauhause* akımını benimseyen sanatçılar eserlerinde farklı teknik ve malzeme kullanımına giderler. Almanya'da Nazi baskısı sonucu bu sanatçıları Amerika'ya göç ederler ve Amerika'da farklı teknik ve malzeme kullanarak eserlerini oluştururlar. Bu eserler Soyut Dışavurumculuk, Optik ve Pop sanat hareketlerinin öncüleri sayılmaktadır. Bauhause akımı bu bağlamda Türkiye'de Pop sanatın etkisinde eserler veren sanatçılara ilham kaynağı olur (Antment, 2000: 65).

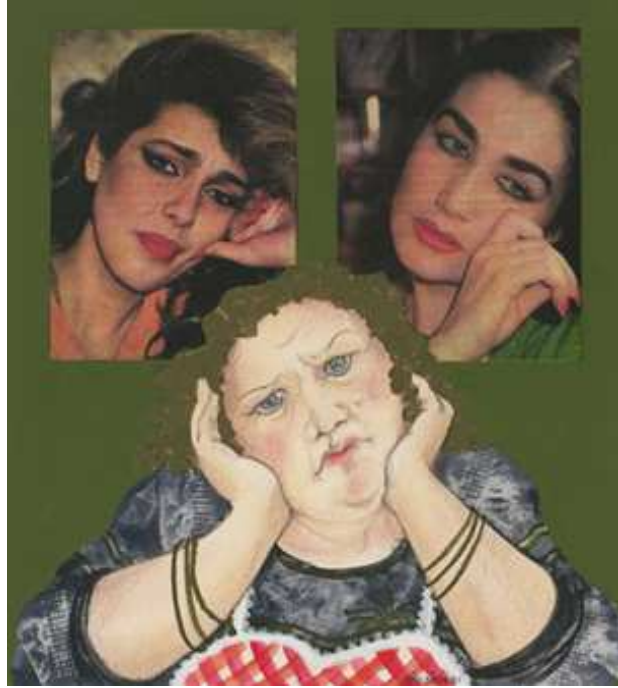
Türkiye'de Pop sanat akımının sanata nüfuzunun kısa süreli ve dağınık bir seyir izlediği görülmektedir. Pop sanatın Amerika ve İngiltere'de etkili olduğu 1960'lı yıllarda, sanatın çıkış noktası olan seri üretim ve buna bağlı olan tüketim algısı henüz tam anlamı ile Türkiye'de görülmemektedir. Tarım toplumuna dayanan kültürel yapının sanayi toplumlarınca oluşturulan bir sanat akımını içine alarak sanat eseri oluşturması, Pop sanat için o dönemde Türkiye örneğinde bir kısıttır. 1970'lerin başında TRT ile başlayan televizyon yayınları ve 1990'lı yıllarda özel kanalların yaygınlaşması ile popüler kültürün topluma nüfuzunun arttığı görülmektedir. Türkiye'de kitle iletişim araçlarının toplumun kültürel yapısını etkilemesi ile Batı tarzı yaşam şekli etkisini artırmaya başlar. 1950-60'lı yıllarda Amerika'da etkili olan Pop sanat Türkiye'de 1970 yılının ikinci yarısında iki akım halinde etkili olur. Türkiye'de 1960-70'li yılların iki önemli olgusu vardır. Bunlardan biri "arabesk" diğeri ise "star" kavramıdır. Arabeskin popüler kültürün bir alt katmanı olarak hem toplumda hemde çeşitli sanat dallarında etkili olduğu görülmektedir. Sinemadan müziğe birçok sanat dalında popüler olan kişiler için kullanılan "star" kavramı popüler kültürün bir sonucu olup Türk toplumunun kültüründe ve dolayısı ile sanatında etkili olur.

4. Türkiye'de Pop Sanat Alanında Çalışan Sanatçılar

Sanatta özellikle resim alanında arabesk çalışmalar yapan *Gülsün Karamustafa'nın* 1980'li yıllarda yaptığı çalışmaları bu anlamda verilebilecek örneklerdendir (Oktay, 2002:27).Sanatçının "Ya Rabbim Sen Bilirsin" adlı çalışmasında Bülent Ersoy gibi dönemin ve popüler kültürün sansasyonel bir ismini, o dönemde yüksek sanat olarak kabul edilen pentürün içerisine dahil ederek göç dalgası ile birlikte gelen arabesk kültüre gönderme yapmaktadır. Bu resimde önde dramatik bir pozda duran kadın ve erkek bize bir film sahnesini çağrıştırırken; resmin ortasından sarkan süs de bize arabesk müziğin en çok dinlenmiş olduğu yerler olan "minibüs" ve "dolmuş"ları hatırlatır. Aynı yılda yapılmış olan "Dertler Benim Olsun" resminde Gülsün Karamustafa, aynı kadın ve erkeği bu sefer filmin başka bir sahnesini oynarlarken resmetmiş; erkek karakterin eline siyah bir şarkı kaseti yerleştirerek ve arka plandaki kıza da bir mikrofon vererek arabesk müziğin tüm çağrışımlarını, resmin adını da işin içine katarak kullandığı görülmektedir. Aynı çağrışımları, Karamustafa'nın, "Beni Ağlatmaya Kimin Hakkı Var", "Banker Kastelli Ne Yaptın Bize", "Pera Birası", "Uçuş" ve "Sevsem Uyanmaz" resimlerinde de açık bir şekilde görülebilir.

Resim 3. Gülsün Karamustafa, (1981), "Ya Rabbim Sen Bilirsin", Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 45.00x 65.00 cm..(Erişim:Gazetemsi.com, 26.05.2017)

Resim 4. Gülsün Karamustafa, (1981), "Banker Kastelli Ne Yaptın Bize", Kağıt Üzerine Karışık Teknik.(Erişim: Gazetemsi.com, 26.05.2017)

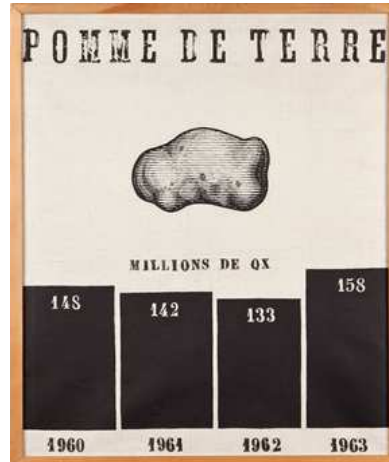
Pop sanatın önemli özelliklerinden biri olan resimde farklı teknik ve malzemenin bir arada kullanılması, *Basic Design*, Türkiye'ye bu dönemde Paris'te eğitim gören **Altan Gürman**(1935-1976) tarafından getirilmeye çalışılır. Gürman, farklı formları bir arada kullanarak özgün eserler verir (Dastarlı, 2015: 53). Sanatçının özellikle Paris'te eğitim gördüğü dönemde pop sanata yakın eserler verildiği görülmektedir. Ayrıca Gürman, "Montaj" serisinde dönemin siyasi ve askeri olaylarını konu almasının yanında eserlerinde farklı teknik ve malzemelerin kullanıldığı olgun örneklerini de ortaya koyar.

Resim 5. Altan Gürman, 1967, İstanbul, "Montaj 5", Tahta Üzerine Seltülozik Boya ve Dikenli Tel, 140x140x9 cm.
(Erişim: <http://altangurman.com/tr/montaj-1/>, 29.05.2017)

Resim 6. Altan Gürman, 1965, Paris, "Musluk", Tual Üzerine Akrilik, 145x90 cm. (Erişim: <http://altangurman.com/tr/montaj-1/>, 29.05.2017)

Resim 7. Altan Gürman, 1965, Paris, "İstatistik", Tual Üzerine Akrilik, 45x38 cm. (Erişim: <http://altangurman.com/tr/montaj-1/>, 29.05.2017)

Nur Koçak (1941-), 1970'li yıllarda yaptığı 38 adet resimde kadın kullanımına yönelik ürünlerin reklam malzemelerini kullanır. Bu malzemeler daha çok batı medyasında yayımlanan dergilerin reklamlarında görülen kadına dair kullanım eşyalarının fotoğraflarıdır. Nesnelere yalnızca bir anlatım ile ortaya

konudur. “Fetiş Nesne” serisi olarak bilinen bu çalışmalarını ile sanatçı, Pop sanat ile etkileşim halindedir (Duben, 1997: 1032). Fetiş nesnelere serisinde Nur Koçak, kadına özgü nesnelere medya içindeki kullanış tarzına dikkat çeker. Bu fotoğrafların içerdikleri tüm unsurlarla birlikte birer haz nesnesi olarak sunulmasının, kadının toplumsal olarak algılanışını hem yönlendirdiği hem de dolaysız olarak dile getirdiğini açığa çıkarır.

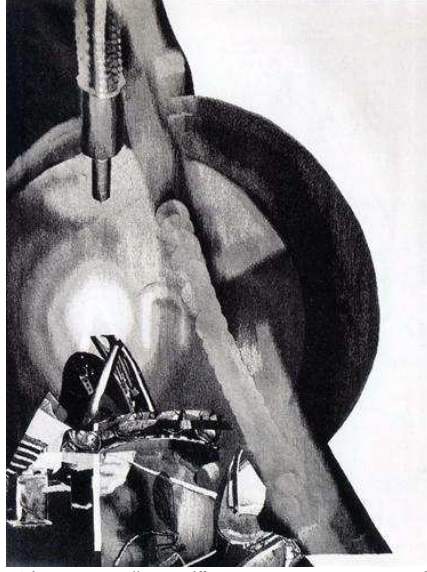

Resim 8. Nur Koçak, 1979, “Doğal Harikalar ya da Fetiş Nesnelere 3, tuval üzerine akrilik, 89x116 cm. (Erişim: <http://minesanat.com/sanatcilar/nur-kocak/>, 02.06.2017)

Resim 9. Nur Koçak, 1975, “Fetiş Nesnelere - Cutex Tırnak Cilaları (İki Adet Proteinli Aşk Kırmızı)”, tuval üzerine akrilik, 130x162 cm. (Erişim: <https://tr.pinterest.com/pin/542683823827204259/>, 02.06.2017)

Pop sanat etkisinin eserlerinde görüldüğü bir diğer isim Özdemir Altan (1931-)'dir. Sanatçı 1972-1981 yılları arasında popüler kültürün etkisinde bir dizi çalışma meydana getirir. Tüketim kültürünün ele alındığı eserlerinde Özdemir Altan, makina ve insan konusunu kendine has bir yaklaşım ile işleyerek, makinalaşma ve yabancılaşma kavramları üzerinde durur. Genel görünümüyle de “Pop” sanatçıların çalışmalarına bağlanan ince motifler, açık ve net doğa parçaları, kompoze edilmiş makine aksamalarının kullanıldığı göze çarpmaktadır (Anonim, 1978: 27).

Resim 10. Özdemiş Altan, 1972, "Petrol", 89.00x116.00 cm., Tual Üzerine Yağlıboya.
(Erişim: <http://ozdemiraltan.net>, 09.06.2017)

Resim 11. Özdemiş Altan, 1973, "Çalışkan Robot", 97.00x162.00 cm., Tual Üzerine Yağlıboya.
(Erişim: <http://ozdemiraltan.net>, 09.06.2017)

Resim 12. Özdemiş Altan, 1978-79, "Pop Yıldızı", 80.00x100.00 cm., Fotoğraf Üzerine Akralik.
(Erişim: <http://ozdemiraltan.net>, 09.06.2017)

Burhan Doğançay (1929-2013), gündelik yaşam içerisinde karşılaştığı konuları duvar yazıları ve afişleri kullanarak eserlerine yansıtır. Sanatçı 1980'li yıllarda Türk toplumunda yaşanan etnik, kültürel ve düşünsel bir bölünme dönemini gözlemleyerek duyarlılığını yitiren bir sınıfın oluşmaya başladığını ve tüketim toplumuna dönüşen bir yapılanma olduğunu görür. 1990'lı yıllarda hız kazanan bu olgular sanat içerisinde harmanlanarak bir tür popüler kültür ve buna bağlı Pop Sanat'ın uygulanışını beraberinde getirir

(Soğuksu, 2015: 99-106). Sanatçının Pop Sanat etkili eserlerinden bazıları; “Blue Liberty”, “Özgürlük Sembolleri”, “Silent Ships” dir.

Resim 13. Burhan Doğançay, 1998, “Blue Liberty”, Kolaj.
(Erişim:12.06.2017, <http://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/burhan-dogancayin-eserleri>)

Resim 14. Burhan Doğançay, “Silent Ships” Tual Üzerine Yağlı Boya. (Erişim:12.06.2017, <https://www.pinterest.se/pin/317011261251140159/>)

Resim 15. Burhan Doğançay, 1998, “Kolaj”.
(Erişim: 12.06.2017, <http://sanatkaravani.com/duvarlarin-sesi-burhan-dogancay/>)

1990’larda düzenlenen Genç Etkinlik sergilerinde eleştirel bir yaklaşım içeren Pop Sanat etkili eserlere yer verilir (Akay, 2002:172). Bu çalışmalar dahilinde dönemin ekonomik buhranına gönderme yapan sanatçı Halil Altın Dere (1971-), erken dönem çalışmalarında ulus-devleti, iktidarı simgeleyen kimlik kartı, banknot, pul gibi günlük yaşamın nesnelere anlamlarını değiştirirken, 2000 sonrası üretimlerinde daha çok alt kültürler, gündelik yaşam içindeki sıra dışı ancak olağan görünen durumları konu

almaktadır.Çalışmalarına verilecek iki örnekten biri olan “ Tabularla Dans” adlı çalışmasında sanatçı Türk parası üzerinde bulunan Atatürk’ü ellerini yüzüne kapamış vaziyette ele alır (Resim 16.).Sanatçının bir diğer çalışmasında ise altı adet nüfus cüzdanı üzerinde bulunan resimlerin değiştirilmesi ile yaşadığı kimlik karmaşasına dikkat çeker (Resim 17.).

Resim 16. Halil Altındere, 1997, “Türk Lirası”, 110x240 cm.(Erişim:<http://sanatsayfasi.hidroferweb.com/sanatici/halil-altindere>)

Resim 17. Halil Altındere, 1997, “6 Kimlik”, değişebilir boyut.(Erişim: 12.06.2017, <http://sanatsayfasi.hidroferweb.com/sanatici/halil-altindere>)

2000’li yıllarda Pop sanat gündelik olayları daha cesurca sorgulayan sanatçıların çalışmalarına sahne olur. Bu dönem sanatçılarından biri Murat Tosyalı (1973-)’dir. Sanatçı yaşam içerisinde normal sayılan ancak kendince eleştiriye muhtaç konuları seçer. “Yılmaz” (Resim 18.) isimli eserinde Tosyalı, dönemin idolu olmuş bir kişiyi Pop sanat bakış açısı ve renkleri ile yeniden meydana getirir (Yamalioğlu:2010). Konuları arasına sporu ve özellikle de futbolu dahil eden sanatçı, 2013’de “ Futbolu Seviyorum” isimli sergisini açar. Bu sergi daha önce yeşilçam kadın sanatçılarına yönelik çalışmalarından sonra toplumsal cinsiyet ayrımına gönderme yaptığı bir diğer seridir. Sanatçının aynı anlayış ile 2015 yılında gerçekleştirdiği “Aşk Suçları” adlı kişisel sergisi yine popüler kültürün geleneksel kültürle harmanlandığı Pop Sanat etkili çalışmalar içermektedir.

Resim 18. Murat Tosyalı, “Yılmaz” (Erişim:13.06.2017, <https://tr.pinterest.com/pin/419186677794492110/>)

Resim 19. Murat Tosyalı, 2009, “Er Meydanı”, tuval üzeri akrilik, 110 x 150 cm. (Erişim: 13.06.2017, <https://www.mutualart.com/Artist/Murat-Tosyalı/C95A5ED11CE848C3>)

Resim 20. Murat Tosyalı, 2013, “Volkan Demirel”, Futbolu Seviyorum. (Erişim: 13.06.2017, <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=13335>)

Türkiye’de belirtilenler dışında Balkan Naci İslimyeli, Hakan Onur, Sedef Gali, Emre Öztürk gibi sanatçılar Pop Sanat alanında çalışmalar yapmaya devam eden diğer isimlerdir.

DEĞERLENDİRME

Pop Sanat’ın Batılı ülkelerde 1950’li yıllardan 1980’li yıllarda geniş bir etki ve ilgi alanı olduğu görülmektedir. Türkiye’de Pop Sanat, 70’li yılların ikinci yarısından itibaren, Batılı devletlerde olduğu gibi kitle iletişim araçları ve seri üretimin beraberinde görülmeye başlar.

Türk sanatçılar (Burhan Doğançay, Altan Gürman) başlangıçta Batıda var olan konu, şekil ve teknikler ile Pop Sanatı uygulama yoluna gitselerde gerek bu sanatçılar gerekse sonrasında eser veren sanatçılar Türk popüler kültürünün çeşitli kişi, figür ve olgularını eserlerinde kullanırlar.

Batıda var olan eleştirel, övgüsel ve kimi zaman mizahi algılayış tarzı Türk Pop Sanat'ında da yerini alır. Türk toplumunu etkileyen siyasi, kültürel, sanatsal ve geleneksel objeler Pop Sanat vasıtası ile daha geniş kitlelere ulaştırılır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki Türk toplumunun popüler sanatı resim alanından çok müzik (Pop Müzik) ve sinema (Star-Arabesk) alanında daha fazla mesafe kat eder.

Batılı ülkelerde etkisini kaybeden Pop Sanat, kitle iletişim araçlarının etkili kullanılmasının Batıya göre daha yakın bir döneme rastlaması sebebi ile Türkiye'de tam manası ile benzer bir kayba uğramamıştır. Özellikle resim alanında bu alana eğilen çok sayıda ressamın varlığı bu durumu destekler niteliktedir. Ayrıca Pop Sanat'ın ortaya çıkışında etkili olan sanayi toplumu, seri üretim ve buna bağlı olarak ortaya çıkan tüketim kültürü 1950'lerde tarım ülkesi olan Türkiye'de popüler kültürün ve Pop Sanat'ın ortaya çıkışını geciktirir. Günümüzde sanayileşen bir ülke olarak Türkiye'de Pop Sanat'ın gelişmeye devam edebileceği düşünülmektedir. Murat Tosyalı, Halil Altındere, Balkan Naci İslimyeli, Hakan Onur, Sedef Gali, Emre Öztürk gibi sanatçılar bu gelişimi olgunlaştırma yolunda var olan sanatçılardır.

Amerikada belirli bir evrede dönemin siyasi ve toplumsal olayları sonucunda "Amerikan Rüyası" oluşturma çabalarına hizmet eden Pop Sanat Türkiye'de de kimi zaman çeşitli ideolojilerin topluma aktarılmasında etkili olur. Ancak hem Batıda hemde Türkiye'de eleştirel bakış açısı ile ortaya konulan çalışmalar bulunmakta hatta Türkiye'de eleştirel ve öğretici konuların son dönemde daha ağırlık kazandığı görülmektedir.

SONUÇ

Pop Sanat'ın bünyesinde taşıdığı gündelik konu ve etkileşimlerin, kısa anlaşılır ve basit mesajlar halinde topluma aktarılması olanağı, daha önce başka hiçbir sanat akımında görülmeyen yalın bir anlaşılabilirlik barındırmaktadır. Ne varki giderek görsel bir izlenim haline gelen ve çobuk tüketilen yönü Pop Sanat'ın kısıtlarındandır.

İngiltere'de ortaya çıkarak Amerika'da olgunlaşan Pop Sanat'ın Türkiye'de gecikmelide olsa kendine yer bulduğu görülmektedir. Türk toplumuna bir çeşit ayna görevi gören ve gelişimini sürdüren Pop Sanat çok sayıda eleştiri olsa da eleştirel ve mizahi yönleri ile Türkiye'de günümüzde ihtiyaç duyulan ve misyonunu tamamlamamış bir sanattır.

KAYNAKÇA

BASILI BİRİNCİL KAYNAKLAR

- ALLOWAY, Lawrence (1958). *The Arts and The Mass Media*, London: Architectural Design.
- AKAY, Ali (2002). *Postmodern Görüntü*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- ANGELL, Callie (2006). *Andy Warhol screen tests: the films of Andy Warhol: catalogue raisonné*, New York City: Harry N. Abrams, Inc..p. 38. ISBN 0-8109-5539-3. OCLC 61162132.
- ANONİM (1978). "Özdemir Altan", *Milliyet Sanat Dergisi*, 273, 27.
- ANTMEN, Ahu (2000). "A'dan Z'ye Yirminci Yüzyıl Sanatı", *P Sanat ve Kültür Dergisi*, 16, 65.
- ANTMEN, Ahu (2008). 20. *Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- ASLIŞEN, Mehmet (2006). "Postmodern Süreçte Kitsch Olgusu", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü), 90.
- FEATHERSTONE, Mike(2005). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, çev: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- CLARKE, Michael (2001). "Pop art", *The Concise Oxford Dictionary of Art Terms*, Oxford University Press.
- DASTARLI, Elif (2005). "Album: Altan Gürman", *Rhsanat Dergisi*, Temmuz/Ağustos, 20/53.
- DUBEN, İ. Aksüğü (1997) "Nur Koçak", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul: Yapı ve Endüstri Merkezi Yayınları, 1032.
- LYNTON, Norbert (2004). *Modern Sanatın Öyküsü*, çev. Cevat Çapan, Sadi Öziş, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- MCCRACKEN, David (1987). "The Art Fair That's Been In the Picture the Longest", *Chicago Tribune*, 3.
- OKTAY, Ahmet (2002). *Türkiye'de Popüler Kültür*, İstanbul: Everest Yayınları.
- OLDENBURG, Claes (1967). "I Am For an Art..." in *Environments, Situations, Spaces* (New York: Martha Jackson Gallery 1961); reprinted in an expanded version in *Oldenburg and Emmett Williams, eds., Store Days: Documents from The Store* (1961) and *Ray Gun Theatre* (1962) (New York: Something Else Press. 1967), 39-42.
- STİLES, Kristine; SELZ, HOWARD.Peter (1996). "Warhol in His Own Words". *Theories and documents of contemporary art: a sourcebook of artists' writings*, Berkeley: University of California Press. p. 345. ISBN 0-520-20251-1. OCLC 31738530.
- SOĞUKSU, Nuten (2015). "Pop Art'ın Grafik Tasarım Üzerindeki Etkisi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım Ana Sanat Dalı Programı), 99-106.
- TANSUÇ, Sezer (1992). *Türk Resminde Yeni Dönem*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- AKMAN, M. Kubilay (2008). *Türkiye'de Pop Art Neden Yok ?*, 113. (Erişim: <http://www.izinsizgosteri.net/new/?issue=49&page=1&content=471>, 15.06.2017)
- BELL, Clare (2007). "The Roy Lichtenstein Foundation - Chronology", (Erişim: 2007-11-12, <http://www.lichtensteinfoundation.org/lfchron1.htm>)
- BENZER, Fatih (2015). "Pop Art ve Biz", *İzlekler Dergisi*, (Erişim: <http://izlekler.com/pop-art-ve-biz-fatih-benzer/>, 15.06.2017)
- FINKEL, Joni (2009). "Jasper Johns", *Art+Auction, Bolunartinfo*, (Erişim: <http://www.artinfo.com/news/story/31232/jasper-johns/>, 16.06.2017)
- YAMALIOĞLU, Beste (2010). Murat Tosyalı, Boğaziçi'nde "Çağdaş Sanat", *Röportaj Dizisi*, (Erişim: 13.06.2017, beste.yamalioglu@boun.edu.tr)

RESİM KAYNAKÇASI

- Resim 1. (Erişim:DACS, 29.05.2017)
Resim 2. (Erişim: pinterest.com,25.05.2017)
Resim 3. (Erişim: Gazetemsi.com, 26.05.2017)
Resim 4.(Erişim: Gazetemsi.com, 26.05.2017)
Resim 5. (Erişim: <http://altangurman.com/tr/montaj-1/>, 29.05.2017)
Resim 6. (Erişim: <http://altangurman.com/tr/montaj-1/>, 29.05.2017)
Resim 7. (Erişim: <http://altangurman.com/tr/montaj-1/>, 29.05.2017)
Resim 8. (Erişim: <http://minesanat.com/sanaticilar/nur-kocak/>, 02.06.2017)
Resim 9. (Erişim: <https://tr.pinterest.com/pin/542683823827204259/>, 02.06.2017)
Resim 10. (Erişim: <http://ozdemiraltan.net>, 09.06.2017)
Resim 11. (Erişim: <http://ozdemiraltan.net>, 09.06.2017)
Resim 12. (Erişim: <http://ozdemiraltan.net>, 09.06.2017)
Resim 13. (Erişim:12.06.2017, <http://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/burhan-dogancayin-eserleri>)
Resim 14. (Erişim:12.06.2017, <https://www.pinterest.se/pin/317011261251140159/>)
Resim 15. (Erişim: 12.06.2017, <http://sanatkaravani.com/duvarlarin-sesi-burhan-dogancay/>)
Resim 16. (Erişim: <http://sanatsayfasi.hidrosferweb.com/sanatci/halil-altindere>)
Resim 17. (Erişim: 12.06.2017, <http://sanatsayfasi.hidrosferweb.com/sanatci/halil-altindere>)
Resim 18. (Erişim:13.06.2017, <https://tr.pinterest.com/pin/41918667794492110/>)
Resim 19.(Erişim: 13.06.2017, <https://www.mutualart.com/Artist/Murat-Tosyalı/C95A5ED11CE848C3>)
Resim 20. (Erişim: 13.06.2017, <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=13335>)